

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

۱. مقدمات؛ علم؛ ضرورت و چگونگی کسب علم (اجتهاد)
۲. مقدمات؛ حجت؛ خلیفه‌ی خداوند؛ ضرورت و صفات خلیفه‌ی خداوند

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: علی راضی

تاریخ: ۱۳۹۴/۸/۲۳

در علوم و فنونی مثل علوم فنی و مهندسی، کشاورزی، مدیریت، اقتصاد و ... که فرضیه‌ها، نظریه‌ها، اصول و قوانین مختلفی وجود دارد و یا ارایه می‌شود، معمولاً اجماع جمعی از خبرگان برای اثبات نظریه‌های ارایه شده مورد قبول واقع می‌شود. سؤال این است که آیا در این گونه علوم همانند اصول عقاید و احکام مذهبی باید به خلیفه‌ی خداوند مراجعه نمود؟ آیا اجماع در این موارد هم دارای اشکال است؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۴/۸/۲۶

مراد از اجماع در اصطلاح اهل فقه، اتفاق نظر همه‌ی مسلمانان یا همه‌ی اهل علم بر یک حکم شرعی است که بنا بر نظر قائلان به حجیت آن، حکم شرعی را اثبات می‌کند؛ چراکه اتفاق نظر همه‌ی مسلمانان یا همه‌ی اهل علم بر باطل، ممکن نیست و این به اعتبار وجود خلیفه‌ی خداوند در میان آنان، صحیح است؛ چنانکه خداوند فرموده است: ﴿وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ﴾^۱؛ «و از کسانی که آفریده‌ایم شماری هستند که به حق هدایت می‌کنند و با آن عدالت می‌ورزند» و با این وصف، اتفاق نظر همه‌ی آنان بر باطل، محال است؛ جز آنکه چنین اتفاق نظری نه قابل کشف است و نه سودمند؛ چراکه از یک سو إحصاء نظر همه‌ی آنان عادتاً ممکن نیست و از سوی دیگر چیزی که همه‌ی آنان ثابت می‌دانند، نیازی به اثبات ندارد تا برای اثبات آن، به اتفاق نظر همه‌ی آنان استناد شود. از اینجا دانسته می‌شود که عدم امکان اثبات حکم شرعی با اجماع، از باب سالبه‌ی به انتفاء موضوع با توجه به عدم امکان استقراء تام

۱. الأعراف / ۱۸۱

از یک سو و عدم امکان تحصیل حاصل از سوی دیگر است و مراد حضرت علامه از عدم حجّیت اجماع، چیزی جز این نیست.

اما «اجماع جمعی از خبرگان»، قطع نظر از اینکه درباره‌ی چه حکمی باشد، تعبیری متناقض است؛ چراکه به اتفاق نظر «جمعی از خبرگان» اجماع گفته نمی‌شود، بلکه به اتفاق نظر همه‌ی آنان اجماع گفته می‌شود و چنین اتفاق نظری، خواه درباره‌ی حکمی تشریعی باشد و خواه درباره‌ی حکمی تکوینی، قابل احراز نیست. آری، «اجماع جمعی از خبرگان»، به معنای آگاهی از نظر بیشتر آنان و عدم آگاهی از نظر مخالف، قابل احراز است، ولی برای اثبات هیچ حکمی اگرچه تکوینی باشد، کافی شمرده نمی‌شود؛ چنانکه «جمعی از خبرگان» در طول صدها سال، بر مسطح بودن زمین و گردش خورشید به گرد آن و وجود چهار عنصر و نه فلک و هفت اقلیم در جهان، اتفاق نظر داشتند و مخالفی برای نظرشان شناخته نبود و با این حال، نادرستی آن آشکار شد.

اما رجوع به خلیفه‌ی خداوند برای شناخت احکام تکوینی از قبیل فنون مهندسی، زراعت، اقتصاد و طبابت، واجب نیست؛ چراکه این احکام، ماهیت حقیقی و طبیعی دارند و احکام حقیقی و طبیعی، از طریق عقل شناخته می‌شوند، مگر در جهاتی از آن‌ها که دارای احکامی تشریعی هستند، مانند حکم بلند ساختن ساختمان و رو به قبله ساختن مستراح و حکم مزارعه و مساقات و حکم ربا و برخی مکاسب و حکم ضمان طیب. با این حال، رجوع به خلیفه‌ی خداوند برای شناخت احکام تکوینی هم بسیار مفید است، بلکه بعید نیست بسیاری از این احکام توسط خلفاء خداوند تعلیم داده شده باشند؛ چنانکه به عنوان نمونه، روایت شده است نخستین کسی که شعر سرود آدم علیه السلام بود و نخستین کسی که با قلم نوشت ادبیه علیه السلام بود و او نخستین کسی بود که لباس دوخت و پوشید و کسانی که پیش از او بودند پوست حیوانات را بر تن می‌کردند و گفته شده است: خداوند علم ستاره‌شناسی، حساب و هندسه را به او آموخت و روایت شده است نخستین کسی که کشتی‌ای ساخت که بر آب جریان می‌یافت نوح علیه السلام بود و نخستین کسی که سپاه را در جنگ به سه بخش راست، چپ و میانه مرتب کرد و پرچم‌ها برافراشت ابراهیم علیه السلام بود هنگامی که برای جنگ با کسانی که لوط علیه السلام را به اسارت برده بودند حرکت کرد و او نخستین کسی بود که کفش ساخت و نخستین کسی که بر اسب سوار شد اسماعیل علیه السلام بود و پیش از او اسب‌ها وحشی بودند و سواری نمی‌دادند و نخستین کسی که پیمانانه و ترازو را ساخت شعیب علیه السلام بود و نخستین کسی که زره را ساخت داود علیه السلام بود، پیش‌تر به صورت برگه‌های یکپارچه بود، پس او آن را به صورت حلقه‌ای بافت تا

هم سبک‌تر باشد و هم استوارتر و نخستین کسی که شکر را ساخت سلیمان علیه السلام بود و او نخستین کسی بود که برایش مخلوط آهک و زرنیخ ساختند و به حمام درآمد و نخستین کسی که بر روی زمین سد ساخت ذو القرنین بود.

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصورها شیخ خراسانی
 دفتر مجتبیان حجرتیها منسورها

www.alkhorasani.com

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصورها شیخ خراسانی حفظه الله تعالی

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.